

Harro Jäe

Õhulahing Väikese Väina tammil.

Lugu juhtus aprilli kuus, kolm-neli aastat tagasi kui Väikest Väina ületava kõrgepingeliini sõrestikmasti otsas oli ronga pesa. Ligikaudu 200-300 meetrit tammist põhja poole oli jäässe külmunud arvatavasti sügisel uppunud metssea korjus. Sellest lõunatas merikotkas, keda sekundeerisid ohutust kaugusest rongad. Söömise lõpetanud, võttis kotkas suuna kõrgepingeliini masti - Tornimäe kiriku -Saareküla metsa poole, kus asub merikotka pesa. Merikotka lennusuunda märkas ka ronk ja tundes selles ohtu oma järglastele „kihutas“ merikotkale järele, et päästa veel mis päästa annab. Oli huvitav jälgida lindude lendu: merikotkas lendas majesteetlikult tiibu liigutades, ronk aga rabeles lennates (nagu vares mõnes multifilmis). Jõudnud enne oma pesa merikotkale järele ründas ta koheselt viimast nokaga selga ja seda kaks korda. Kolmandat korda ei lasknud merikotkas end enam toksida. Hetkel kui ronga nokk oleks tabanud kotka selga, keeras see ennast selili ja lõi ronka küüntega nii et suled lendasid. Selle peale ronk kohkus ja lendas oma pesale, merikotkas aga jätkas rahulikult teekonda oma pesa poole.

Kakulugu

Minu sünnikodu asub paar-kolmsada meetrit merest, ilusa liivarannaga Sutu lahe kaldal. Eks iga rannapoiss on olnud kõva kalamees, nii ka mina ja minust mõni aasta vanem naabripoiss, kes oli minule suur „ceskuju“, sest ta poolsalaja suitsetas. Ta isa oli suitsumees ja peres kasvatati tubakat.

Aga mitte sellest ei taha ma teile jutustada, vaid minu naabripoisi kodustatud kakupojast. Meile oli toona teada ainult üks kaku liik – öökull, olgu ta siis suur või väike. Neid igas suuruses linde oli näha, tegemas peale päikese loojangut rannaniitude ja põldude kohal oma hääletut lendu. Eriti selgesti paistis see silma augustis, kui hein oli niidetud ja koristatud. Rannavall, mis koosnes kõdunenud adru ja peene kruusa segust, läbikasvanud timuti ja paelrohurohu juurtega, oli koduks tuhandetele hiirtele. Nende hulka ei jõudnud vähendada ka meie kaks koera, kes päevast-päeva hiirte urge lahti kaevasid, nii et õhtul varbad veritsesid.

Lugu iseenesest juhtus 1949 aasta juulikuus, mil olin 12 aastat vana. Käisime igal õhtu merel õngepüügil. Õnged lasksime merre päikese loojangu ajal ja korjasime välja vähe aega peale päikesetõusu, sest kauemaks ei tohtinud jätta –kalad lähevad õnge otsast. Öösel kella kaheteist-ühe paiku oli väljas kottpime ja siis korjasime petroolilaterna valgel hästi suuri ja rammusaid öösse (vihmaussid) õngesöödaks. Hea koht oli leppade alune karjatee, kus ka päeval päikese kiired maani ei tunginud. Puude latvades sahistas sadada uduvihma ja mõni jämedam piisk potsatas karjatele või seal olijatele kraevahelale. Liikusime tahmunud klaasidega laterna valgel, mida hoidsime kaldu. Laternaga samas käes oli usside jaoks pealt kitsenev plekknõu. Ümberringi oli vaikne läbipaistmatu must sein, millest tulid aegajalt esile üksikud lepatüved ja ligi kümme meetrit eespool oli aimatav õrn valgussõõr – naabripoisi tuli. Oli nii vaikne, ainult õrn vihmababin, isegi enda hingamine ja südamelöögid olid kuulda. Seda jumalikku vaikust lõhestas äkki verdтарretav hirmukarjatus. Milline kakofoonia! Oli tunne, et loomariigi kolm kõige suuremat vaenlast olid kottpimedal karjatel juhusega kokku sattunud. Värisesin kogu kehast ja tõstsin

laterna nii kõrgele kui ulatasin, et ennast suuremana näidata, sest suurem on ju ikka tugevam.

Asi sai paugupealt selgeks kui kuulsin naabripoisi – murdeas noormehe sajatust: „Kuradi öökull!“ Nüüd sain minagi oma ehmatusest võitu ja läksin naabrile appi. Kõigepealt otsisime üles kustunud laterna ja ussinõu. Saime laterna uuesti põlema ja ussid kokku korjatud, siis rääkis naabripoiss loo, kuidas järsku keset vaikust – ei mingit häält ja ilma, et sa paha aimaksid – kargab keegi õlast suurte jämedate küüntega kinni ja karjub kõrvulukustavalt kõrvaauku. Ta oli instinktiivselt laterna ja ussipangega teinud kaitseliigutuse, visanud need käest ja röögatanud - mida võiski arvata. Vaene lind, kes tuli oma kasuvanemat pahaaimamatult tervitama ja toidupala nuruma sai tõelise kohkumuse osaliseks. Suure ehmatusega lasi lind kasuvanema õla, selja ja rinna täis.

Saanud naabripoisi selja korrastamisega ühele poole, aga hais ikka tugevamaks muutus, sain ma aru sellest kolme looma häälest. Naabripoisi oli tulnud rööge kahest otsast korraga, tuues kaasa nii vedelat kui paksu. Seda teadsin ammu, et linnud ei peereta kunagi.

Nüüd oli nii, et edaspidi ei pidanud ma usse korjama 10-15 meetrit tagapool, ei pidanud olema teine. Eks olin ka aumees - seda lugu ei rääkinud ma kellelegi. Sügisel saadeti naabripoiss vene keelt õppima, sest tema kooliaeg oli jäänud aega, mil seda ei õpetatud. Järgmisest aastast saadeti ta aga mandrile 'tööjõureservide' kooli. Kohtasin teda 30-40 aastat hiljem juhuslikult Tihemetsa tehnikumi hoovil, oli seal mingi asjamees. Vestlesime põgusalt, sest mõlemal oli kiire – ise olin teel Tartust koju.

Teadmatuks on jäänud, mis sai sellest öökullipojast edasi. Kas ta tuli selle kohkumise peale veel oma kasuvanemat vaatama või ei.

Ka mererand on viie- kuuekümnne aasta jooksul tundmatuseni muutunud. Ilus liivarand on kõrkjaid ja pilliroogu täis kasvanud ja nende vahelised veesilmad on kõdunevat roo-, kõrkja- ja adrumassi täis. Vanasti aga veeti see orgaaniline aine, mille meri maale uhtus põllule ning sellest oli kasu juba samal aastal.

20. september 2009